

Deze rubriek verscheen op 18 augustus 2011 op de [Dichters & denkers webpagina](#) van *De Groene Amsterdammer*

Dorpen

'We worden geboren in een wereld/ die al draait, schuiven aan bij een film/ die al begonnen is', dicht Ton van 't Hof in *Een lijn is een vore*. Het is voor zijn doen een archaische titel en veel van de gedichten roepen een vroegere tijd op. De bundel leest op het eerste gezicht als een serie dagboek aantekeningen. Ze zijn alle genummerd. De opeenvolging suggereert dat hij circa zeventien van de 125 aantekeningen per hoofdstuk heeft opgenomen, van 01.001 tot 01.125. Het dagboek lijkt me gefingeerd: thematisch laat de bundel zich lezen als een logboek dat door de eeuwen heen is bijgehouden. Wie is er dan aan het woord? De goden die de eeuwigheid of de geschiedenis toespreken, zo lijkt het wel, of toch eenvoudigweg de dichter?

Een lijn is een vore is de zesde dichtbundel van Ton van 't Hof. Hij gaat snel. Eerder [dit jaar](#) besprak ik zijn vierde dichtbundel, *Hey! Are you suffering?*, die alleen al met zijn titel een ander taalgebruik verried dan het plechtstatige karakter van zijn nieuwe bundel. En toch valt *Een lijn is een vore* niet buiten zijn oeuvre. In die vierde bundel stond de serie 'Aan de koene Nederlanders ene zee', waarin hij de dwaze tocht naar Nova Zembla als scheepsjournaal in dichtvorm brengt.

Ton van 't Hof geeft zijn concept niet prijs, niet op de achterkant van *Een lijn is een vore* en ook niet voorin. Daar staat onder de titel de toevoeging *01-09*, wat suggereert dat er ooit een vervolg op deze negen hoofdstukken zal komen. Veel plaatsnamen van dorpen in het noorden van Nederland komen in het boek voor: Wijnjouda, Bozum, Deersum, Den Hoorn, Wijwerd, Bierum, Ulsda, Blokzijl. Veel jaartallen ook, die per hoofdstuk verspringen: 1717, 1587, 1630, 1900, 2011. Veel feiten, getallen, nummers, opsommingen, krantenberichtjes, readymades. Het maakt de bundel er niet saai op, integendeel: in ieder erop volgend fragment staan weer fraaie regels. Iemand lijkt aan het denken in deze gedichten, poneert, probeert stellingen uit. 'lyriek is epiek onder één beding: noem namen,/ en alle vingers wijzen naar Jac van Hattum'. Namen komen ook veelvuldig voor in *Een lijn is een vore*, van Aristoteles tot Ashbery, en aan iedere naam wordt een gedachte ontleend. Dat maakt van de gedichten soms essayistische notities, maar nogmaals, het blijven waarachtige gedichten. Misschien dat ze voor essays ook veel te ongerijmd zijn, die gedachten, te springerig en grappig: 'Scheikundig gezien zijn wij, credo ut intelligam,/ niet veel meer dan enkele emmers water in een vijgenblad.'

Door al die namen en die jaartallen ben je geneigd ook de uitspraken in de context van de spreker te lezen: 'het wilde denken is zoveel ouder dan de rationale benadering'. Of: 'Ik geloof dat de hemel symmetrisch is/ omdat hij

Biografie

Publicaties

[Overige boekuitgaven](#)

[Tijdschriftpublicaties](#)

[Bloemlezingen](#)

[Nominaties](#)

[Recensies](#)

[Institut Néerlandais](#)

[Piet Joostens - Over de vriend](#)

[Poetry International -](#)

[Onvoltooid](#)

[Shang Ch'in -](#)

[Ontsnappende hemel -](#)

[Marek Sindelka - Polaroid](#)

[Ester Naomi Perquin -](#)

[Celinspecties](#)

[Poëziefilm - Moderne](#)

[Turkse poëzie](#)

[Menno Wigman - Mijn naam is Legioen](#)

[Willem Thies - Twee](#)

[vogels een kogel - Michel](#)

[Ajvaz - De kever](#)

[Hans Groenewegen - van alle angst ontdaan -](#)

[Elisabeth Tonnard - Jimmie Durham](#)

[In memoriam Adriaan](#)

[Bontebal](#)

[VSB - Erik Spinoy](#)

[As/zteken](#)

[Fred Papenhove - Zweep je beste been voor](#)

[Edwin Fagel - Het geroofde lichaam van](#)

[Charlie Chaplin - G. Brands - Weerloos overgeleverd](#)

[Frank Koenegracht -](#)

[Lekker dood in eigen land -](#)

[Nyk de Vries - De dingen](#)

[gebeuren omdat ze rijmen](#)

[Inge Braeckman -](#)

[Incantaties I](#)

roteert.' Ze klinken als kleine uitvindingen, in deze reis door de tijd. Ze worden versneden met lyriek: 'Kom naar buiten en zie/ de waarachtigheid van bloemen die bloeien/ in armoede.' En waar ze het logboek niet stutten, leiden de citaten tot puntige, aforistische interrupties: 'Alles wat vast is/ versmelt, zegt Marx,/ tot lucht.' Stuttend zijn die fragmenten waar Van 't Hof eerst citeert en dan het citaat van een toevoeging voorziet:

Het bestrijden van het ongerijmde, zegt Confucius,

is waarlijk schadelijk. Observeer aandachtig

en zet droefenis opzij.

Een grote donkere vogel op een lichtbloei

Kan nauwelijks iets anders zijn, denk ik dan,

vogels geven namelijk zelden commentaar

op onze insluiting. (...)

Ik moet door de versificatie even denken aan Philippe Beck, de enige Franse dichter in de jaren negentig uit de school rond het tijdschrift *Java* die niet de l=a=n=g=u=a=g=e poëzie hoog in het vandaal droeg. Beck is erudiet en daardoor zwaarder van toon. Hij plaatst zichzelf al dichtend als filosoof tegenover het citaat, geeft antwoord op een gelijkwaardig niveau. Van 't Hof gaat zwieriger aan de haal met de uitspraken die hij opdist. Het kan vanwege het kader zijn, dit boek, dit specifieke project, dat de lyriek een klassieke component heeft: 'Een lijn is een vore/ is een is een toegangsweg/ zo verleidelijk tussen haar dijen.'

Niet alles is even samenhangend. Een van de fragmenten bestaat uit de vertrektijden van alle bushaltes tussen Sellingen en Stadskanaal. Nu kunnen die namen van die haltes fraai zijn ('Jipsingboertange De Lembang'), maar als ze geen rol spelen in het logboek ogen ze te willekeurig. Even is er geen afstand meer tussen persoon en dichter Ton van 't Hof en de verteller: 'ik verlang nooit naar Afghanistan/ terug/ zo houd ik mezelf voor.' In dergelijke passages is er opnieuw lyriek, een persoonlijke lyriek - en ik moet zeggen dat Ton van 't Hof mij daar ondertussen mee begint te raken. 'Het kwam vroeger nooit in mij op dat ik/ in mijn kop opgesloten ligt.' Precies: als kind waren we vrij van de beckettiaanse ervaring dat onze schedel de grens is tussen de wereld en het ik, en ook ik ken heimwee naar die illusie van helderheid. Ton van 't Hof durft zich, readymades of niet, te laten gaan: 'Als ik uit mijn lichaam stap val ik uiteen/ in bloesem'.

In het negende hoofdstuk lijkt de dichter even de controle kwijt. Hij begint te roepen - daar lijkt het althans op na al het voorafgaande. Hij wordt expliciet: 'Mijn devotie geldt de wereld/ die ik niet niet/ wondermooi vinden kan.' Het hoofdstuk eindigt met een lang fragment, dat iets te veel als een nawoord begint en het concept van het boek een beetje tenietdoet. Hij spreekt, hij contempleert, hij vraagt zich af hoe poëten leven. Tot slot spreekt hij Ashbery toe: 'Beste Jack,/ Als ik een gedicht van je vertaal kom ik woorden tegen/ die ik niet begrijp en dan gis ik altijd/ naar hun betekenis en heb onverbiddelijk gelijk.' Het heeft even iets larmoyants - de dichter is ook vertaler - en toch ook niet. Als taal 'onze hoedanigheid pover weergeeft', als we geen gedichten

Tonnus Oosterhoff -
Leegte licht - Thijs en Evert
Rinsema - Denkbeelden
Nachoem M. Wijnberg -
Als ik als eerste aankom
Europunk - Yves Namur -
La nouvelle poésie française
de Belgique
Toon Tellegen - Schrijver
en lezer
Hans Kalliwoda -
Blindpainters - Armada
Paul Demets - De
bloedplek
Watou 2011 - Peter van
Lier & Machteld van Buren -
Wisseling van de wacht
Ton van 't Hof - Een lijn is
een vore
Alphaville - Jan Pollet
Peter Ghysaert -
Ezelskaakbeen
Jeroen Mettes - Nagelaten
werk: Weerstandsbeleid /
N30+
Paul Claes - De tuin in de
Franse poëzie - Poetry
International 2011 - Chaos
& Orde
Ineke Holzhaus - Waar je
was - Willem-Jan Otten -
Gerichte gedichten
Extaze nr. 0
Wiljan van den Akker -
Hersenpap
K. Schippers - Tellen en
wegen
Arnoud van Adrichem -
Een veelvoud ervan
Maud Vanhauwert - Ik ben
mogelijk
Anne Vegter - Eiland berg
gletsjer
Erik Spinoy - Dode kamer
Maaïke Meijer - De VSB-
prijs - Kreek Daey Ouwens -
De achterkant - Eva Cox -
Een twee drie ten dans
Ton van 't Hof - Hey! Are
you suffering? - Ergens
wordt lankmoedig
geschoten - Flarf
Lieke Marsman - Wat ik
mijzelf graag voorhoud -

nodig hebben om ons duidelijk te maken dat we alleen zijn binnen in die schedel, dan komen we uit een nulpunt. En het is op dat punt dat Ton van 't Hof terdege doorpraat. Ter afsluiting geeft hij de door hem vertaalde dichter nog even de eer, opnieuw met een ingehouden en fraaie lyriek: 'Je was even hier,/ tussen mijn kwellingen en borstweringen in./ Waarvoor mijn dank.'

Ton van 't Hof, *Een lijn is een vore*. Uitgeverij Stanza/Unibook , 96 blz., € 15,-

De bundel is ook te [downloaden](#) als pdf

Dennis Gaens - Ik en mijn mensen

Barber van de Pol &

Maarten Steenmeijer -

Ronelda S. Kamfer - Nu de slapende honden

Maria Barnas - Fantastisch

- Esther Jansma - Eerst

Rein Bloem - Lees dat en herlees dat

Erik Bindervoet - Het spook van de vrijheid

Martin Reints - Lopende zaken - K. Schippers - De bruid van Duchamp

Anneke Brassinga - Ontij

Paul van Ostaijen -

Bezette stad / Nagelaten

gedichten - Samuel Taylor

Coleridge - Beck - Wijnberg

Wim Brands - Neem me

mee, zei de hond - Andrea

Stultiens & Vrouwkje

Tuinmans - Intensive care

Louis L. Th. Lehmann -

Laden legen - Astrid Lampe

- Lil [zucht] - Martijn den

Ouden - Melktanden

Mark Insingel - Lang leven

- Cees Andriessen - J.

Slauerhoff

Watou 2010 - Han van der

Vegt - Het zeilen van de

aarde

Alexander Neubauer -

Poetry in Person - Ron

Rijghard - Ik deug alleen

nog maar voor de poëzie

Gwenaëlle Stubbe - TJA

Delphine Lecompte - De

dieren in mij

Hotel Parnassus

Tsead Bruinja -

Overwoekerd - Daniël Dee -

Monsterproof

Toon Tellegen - Stof dat

als een meisje

Henk van der Waal - zelf

worden

Peter van Lier - Hoor

Hans Kloos - Emma

Crebolder - Pim te Bokkel

Parmentier

Hans Tentije - Als het

ware
Elmar Kuiper -
Hechtzwaluwen
Herman Gorter - Verzen
Willem van Toorn - De
geur van gedroogde appels
Marije Langelaar - De
schuur in
Bernlef - De tweede
ruimte - Jan Baeke -
Brommerdagen
Saskia de Jong - De
deugende cirkel
Hélène Gelèns - zet af en
zweef
Charles Ducal - Alle
poëzie dateert van vandaag
- Awater
Micha Hamel - Nu je het
vraagt - Hou vast! - Oulipo
en de literaire beperking
Lucas Hüsgen - Vederbeds
lumière
F. Starik - Victoria
Peter Swanborn - Tot ook
ik verwaai
Krijn Peter Hesselink -
Sylvia Hubers - Rodaan Al
Galidi
Éric Suchère - Nulle part
quelque
Het trage vuur - Wang
Jiixin - Lan Lan
Robert Anker - gemraad
slasser ddt
Poem talk - Chrétien
Breukers - Gysbert Japicx
bezoek het Drielandpunt
Bart Meuleman - De
donkere kant van de zon
Paul Bogaert - De Slalom
soft
Meinke Horn (samenst.) -
Vanuit de Zuidas
Armada - Ingrijpende
gedichten
Elma van Haren -
Flitsleemte
Andy Fierens - Grote
smerige vlinder
Arjen Duinker -
Buurtkinderen
Thomas Möhlmann -
Kranen open

Laurens Vancrevel - Het
onzichtbare leven
Ruth Lasters
Carol Ann Duffy - The
Other County
Michael Palmer - Agyi
Cycle
Wim Hofman - Op zekere
dag ziet u plotsklaps de
ware liefde
Inge Braeckman -
Beeltenissen - Bart Vonck -
Wanvuur
Jurre van den Berg -
Binnenvaart
Erik Jan Harmens -
Gospels en psalmen
Hans Tentije - In de
tussentijd
Marc Kregting - Zoem!
Hotel New Flandres
Wouter Godijn - De zieken
breken
Lucas Hirsch - Tastzin
Antoine de Kom -
Blauwbekken in een
hemelsblauwe stofzuiger
Ester Naomi Perquin -
Namens de ander
Lidy van Marissing - Zoek
de lege gebieden
Victor Schiferli -
Toespraak in een struik
Miek Zwamborn - Het
krieken van sepia
Willem van Toorn - De
hofreis
Jan-Willem Anker - Wij
zijn de laatste geliefden van
de wereld
Tom Van der Voorde -
Vliesgevels filter
B. Zwaal - Zouttong
Alfred Schaffer - Kooi
Hans Groenewegen -
zuurstofschuld
Mischa Andriessen -
Uitzien met D - Wim Brands
- Neem me mee, zei de
hond
Kurt de Boodt - Waarop
de klok ontwaakt
Nachoem M. Wijnberg -
Het leven van

Pieter Boskma - Het
violette uur

Bart Meuleman - omdat ik
ziek werd

Jan Lauwereyns -
Vloeistof en welvaart

Martijn Benders -
Karavanserai

Peter Holvoet-Hanssen -
Navagio

Lloyd Haft - Deze poelen,
deze geest

Peter Verhelst - Nieuwe
Sterrenbeelden

Tsead Bruinja - De
geboorte van het zwarte
paard

Wiljan van den Akker - De
afstand

Astrid Lampe - Park Slope

Jos Versteegen - Slapen
bij een warme man

Arnoud van Adrichem -
Vis

Samuel Vriezen - Vier
zinnen

K. Michel - In een
handpalm

H.H. ter Balkt - Vur

Edwin Fagel - Uw
afwezigheid

Leonard Nolens - Bres

Tonnu Oosterhoff - Ware
grootte

Erik Spinoy - Ik, en
andere gedichten

Jan Baeke - Groter dan de
feiten

Maria Barnas - Er staat
een stad op

Ruth Lasters -
Vouwplannen

Miriam Van hee -
Buitenland

Jan Kuijper - Toe-
eigeningen

Rubriek

Boeken

Recensies

Optredens

Residenties

Redactie

Organisatie

Docentschappen

[Links](#)
[Voorgrond](#)
[Contact](#)